

KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING BADIY-ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH TALABLARI.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10133371>

Tojiboyev Jaxongir Umidjon o'gli
FarDU Pedagogika kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarning badiiy-estetik kompetentligini rivojlantirish talabari haqida so'z yuritilib, ushbu jarayonni amalga oshirishda, pedagogik improvizatsiyaning ahamiyati haqida so'z boradi. Shuningdek, talabalarda kreativ mustaqillikni rivojlantirishda muloqot qilish san'atining o'rni haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar

kreativ, kompetensiya, improvizatsiya, badiiy-estetik, muloqot san'ati, ijodiy mustaqillik.

Tasviriy san'at darslarida o'qitishning samarali modeli har bir talabaning ijodiy salohiyatini rivojlantirish, uning ijodiy mustaqilligini shakllantirish, individual qobiliyatlari vositasida badiiy ifodalashning o'ziga xosligini tasvirlay olish kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishni ustuvor maqsad qilib qo'yishi kerak. Yuqorida ta'kidlanganlarga asosan, talabalarning kreativ mustaqilligini faollashtirish jarayoni, asosan o'qituvchining shaxsiy ijodkorligi bilan belgilanadi. Shuning uchun ham pedagog tasviriy va pedagogik faoliyat sohasida yuqori darajadagi kompetensiya va professionallikka ega bo'lishi talab etiladi. Binobarin, pedagogik mahorat omili tasviriy san'at sohasida ta'lim olayotgan talabalarining ijodiy mustaqilligini shakllantirish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega.

To'liq professional pedagogik kreativlik uchun darsning turli muammoli vaziyatlarida erkin va tezkor zaruriy yechimlarni qo'llash talab etiladi. To'g'ridan-to'g'ri shaxslararo muloqot paytida o'qituvchining eng qiziqarli yechimni topish, o'z vaqtida yo'naltirish va oldindan rejalashtirilgan harakatlar asosida ma'lum bir qo'shma ijodiy vaziyatda talabalar bilan organik ravishda o'zaro aloqada bo'lish qobiliyatini professional pedagogik improvizatsiya san'ati deb atash mumkin. Ushbu hodisa talabalar va o'qituvchi o'rtasidagi kreativ muloqotning muhim shartidir. Chunki u o'quv jarayonining har ikki tomonida fikrlash moslashuvchanligini, reaksiya tezligini va dars davomida yuzaga kelgan muayyan

vaziyatga muvofiq o'z harakatlarini tezda tiklash qobiliyatini shakllantirishga yordam beradi.

Tasviriy san'at darslarida improvizatsiya, shubhasiz, o'qituvchining kreativ individualligining asosiy ko'rsatkichi hisoblanadi. Shuning uchun kreativlik ko'p hollarda o'qituvchining kasbiy reaksiyasining tezligi, optimalligi bilan bog'liq. Shu sababli, kasbiy reaksiyaning tezligi bilan bog'liq bo'lgan pedagogik improvizatsiya omili bo'lajak o'qituvchining pedagogik mahorati fenomenining eng muhim tarkibiy qismiga aylanadi. Mazkur tadqiqotda tasviriy san'at darslarida pedagogik improvizatsiya, birinchi navbatda, mutaxassisning kasbiy tajriba va sezgi asosida tasviriy san'at darslarining ma'lum bir vaziyatlarida tezkorlik bilan to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyati sifatida tadqiq etildi.

Shunday qilib, pedagogik improvizatsiya bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kreativ mustaqilligini faollashtirish jarayoni uchun muhim ahamiyat kasb etadi hamda talabalarining tasviriy san'at darslarida kutilmagan vaziyatlarni tuzatishga doimo tayyor bo'lishga yo'naltiradi. Demak, kreativ yondashuv asosida talabalarining badiiy-estetik kompetentligini rivojlantirish mazmunini belgilashning zamirida improvizatsiyaga oid materiallar bo'lishi va ular muayyan pedagogik talablarga javob berishi lozim.

Shuni ta'kidlash kerakki, pedagogik improvizatsiya kreativ erkinlikning namoyon bo'lishi sifatida pedagogik mahoratning yana bir muhim tarkibiy qismi - bu pedagogik bashorat (antitsipatsiya) ning ishlashi uchun tramplanga aylanadi, Bu o'qituvchiga ta'lim muassasalarining o'quv-tarbiyaviy jarayonida talabalarining kreativ rivojlanish yo'llarini belgilash va oldindan ko'rish vaziyatga to'g'ri baho berish imkonini beradi.

Talabalarining ijodiy individualligining o'ziga xosligi badiiy asarlarni mustaqil, mukammal yaratishlari orqali namoyon bo'ladi va ijodkorning badiiy xohish-istaklarni amalga oshirish jarayoniga avtoritar pedagogik aralashuvni qabul qilmaydi, shuning uchun, tabiiyki, talaba shaxsini manipulyativ boshqarishga asoslangan to'g'ridan - to'g'ri pedagogik ta'sir ma'lum darajada ijodiy jarayonning salbiy tartibga solingan regulyatoridir. Tasviriy san'atni o'qitishning keng tarqalgan amaliyotining ushbu samarasiz turi talabalarni o'qituvchi tomonidan taklif qilingan, ammo ularning tashabbusini rag'batlantirmaydigan ijro kontseptsiyasining variantlaridan biridir. Bu esa talabalarni ijodiy faoliyatga majburan jalb qilish imkonini beradigan avtoritar pedagogik namoyish va tushuntirish usullaridan foydalanishga asoslangan. Shu bilan birga, o'quv jarayonida talabaning kasbiy faoliyati pedagogik jihatdan boshqarilishi ham tabiiydir. Uning asosi talabalarining kreativlik fazilatlarini va kasbiy imkoniyatlarini

muntazam ravishda rivojlantirish bo'lishi kerak. Shunday qilib, talabaning ijodiy izlanishlarini doimiy ravishda pedagogik tuzatishga bo'lgan ehtiyoj va unga mustaqil rivojlanish, tasviriy hodisalarning ulkan dunyosini assimilyatsiya qilish va kreativ qarorlar qabul qilish uchun maksimal harakat erkinligini berish zarurati o'rtasida jiddiy qarama-qarshilik mavjud.

Ushbu qutbli muammolarning to'qnashuvi talabalarning kreativ mustaqilligini faollashtirish jarayonini tartibga solishning eng muhim pedagogik tartiblaridan biri - talabalarning tasviriy va ijodiy rivojlanishini bilvosita boshqarish konsepsiyasiga amal qilishi lozim. Qat'iy tartibga soluvchi pedagogik rahbarlikdan tashqarida amalga oshirilgan holda, bu jarayonning mahsuldorlik darajasini tartibga solishning konstruktiv vositasi bo'lib, bilvosita pedagogik ta'sir sifatida talqin etiladi. Uning maqsadi tasviriy san'at darslarida talabalarning kreativlik salohiyatini ochish uchun maqbul o'quv jarayonini tashkil etishdir.

Tasviriy san'at darslari davomida talabalar bilan muloqot qilish san'ati jiddiy omil bo'lib, asosan o'quv jarayonida talabalarning kreativ salohiyatini rivojlantirish muvaffaqiyatini belgilaydi. Shu munosabat bilan tasviriy san'at darslarida o'qituvchi va talaba o'rtasidagi aloqa uchun maqbul sharoitlarni yaratish talab etiladi. Bunday holda dars jarayonida bilvosita pedagogik ta'sirni muvaffaqiyatli amalga oshirishning eng samarali usuli muammoli ish shakllarini tasviriy san'at ta'limi amaliyotiga joriy etish asosida o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muammoli dialogik aloqadan foydalanishdir.

Muammoli ta'lim sharoitida fikrlash jarayonining o'ziga xosligi qidiruv faoliyatida, talabalar harakatlarining hissiy yo'nalganligida va ularning badiiy asarni talqin qilish muammosini hal qilishga yo'naltirilganligida namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, tasviriy san'at darslarida dars o'tkazishning individual shakli muammoli vaziyatlarni tashkil qilish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratadi, chunki talaba bilan to'g'ridan-to'g'ri muloqot paytida o'qituvchi uning kreativ salohiyatini namoyon bo'lishi uchun maksimal darajada hissa qo'shadi. Kreativ yondashuv asosida talabalarning badiiy-estetik kompetentligini rivojlantirish mazmuni tarkibida talabalarni dars davomida yuzaga keladigan muammoli vaziyatlarni hal qilishning samarali jarayoniga muvaffaqiyatli jalb qilish vositalari bo'lishi lozim. Ayni paytda o'qituvchi xarakter, temperament, qobiliyat, turli darajadagi kasbiy va umumiy bilimlar kabi shaxsiy fazilatlariga ega bo'lishi ham talab etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Tojiboyev, J. U. O. G. L. (2022). TALABALARDA ESTETIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI. *Academic research in educational sciences*, 3(1), 585-594.
2. SAIDKULOVICH, S.B., & UGLI, T. J. U. The Social Pedagogical Necessity of Developing Students' Aesthetic Culture in the Process of Globalization. *International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology*, 8(1), 75-77.
3. Umidjon o'g'li, T. J. (2022, November). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 1, No. 3, pp. 42-44).
4. Ugli, T. J. U. (2022). The role of aesthetic education in the preparation of future fine art teachers for professional activity. *Asian Journal of Multidimensional Research*, 11(12), 60-64.
5. Umidjon o'g'li, T. J. (2022). HARMONY OF AESTHETIC EDUCATION, AESTHETIC CONSCIOUSNESS, AESTHETIC CULTURE AND EDUCATIONAL DEVELOPMENT. *World of Science*, 5(6), 12-15.
6. Umidjon o'g'li, T. J. (2023). TA'LIM SIFATINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK KOMPONENTLAR VA VOSITALARNING AHAMIYATI. *Scientific Impulse*, 1(9), 1077-1080.
7. Umidjon o'g'li, T. J. (2022). BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING ESTETIK MADANIYATINI RIVOJLANTIRISH MAZMUNI. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 473-475.
8. Umidjon o'g'li, T. J. (2022). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARINING ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(23), 480-482.
9. Umidjon o'g'li, T. J. (2023). KREATIV YONDASHUV ASOSIDA TALABALARNING ESTETIK KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA OILANING ROLI. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(18), 1395-1397.
10. Umidjon o'g'li, T. J. (2023). OILA-ESTETIK TARBIYANI AMALGA OSHIRISHNING ASOSIY BO'G'INI SIFATIDA. *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(19), 972-975.

11. Umidjon o'gli, T. J. (2023). HAR TOMONLAMA BARKAMOL SHAXSNI SHAKLLANTIRISHDA ESTETIK MADANIYATNING O'RNI. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(5), 2581-2585.

12. Umidjon o'g'li, T. J. (2023). ZAMONAVIY PEDAGOGIKADA TA'LIM PARADIGMALARI. Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities, 11(5), 2586-2589.